פוסלין מי חטאת חוץ מן היונה מפני שמוצצת ואם איתא ליתני חוץ מיונה ותסיל? א"ר זירא זה מוצץ ומקיא וזה מוצץ ואינו מקיא. אמר רב יהודה הני כופשני צוציני כשרים לגבי מזבח והן הן תורין של רחבה. מיתיבי *אזוב ולא אזוב יון ולא אזוב כוחלי ולא אזוב רומי ולא אזוב מדברי ולא כל אזוב שיש לו שם לווי אמר אביי כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה והקפידה תורה עליו, יש לו שם לווי פסול, והני לא נשתנו שמן קודם מתן תורה רבא אמר הני כופשני צוציני באתרייהו סתמא קרי להו. אמר רב יהודה הני כרזי דבי חלפי שרו *ודבי כרבי אסירי אמר רבינא ומלקינן עלייהו משום שרץ העוף ואמר רב יהודה צרדא שרי ברדא אסיר וסימניך בר מיניה, מרדא ספקא, *אמר רב אסי שמונה ספיקות הן חובא חוגא סוגא והרנוגא תושלמי ומרדא כוחילנא ובר נפחא מאי ספיקיידהו עופות טהורים קורקבנן נקלף, וטמאין אין קורקבנן נקלף, והני קורקבנן נקלף בסכינא, והא ההיא בר אווזא דהוה בי מר שמואל דלא הוה קא מקלף קורקבניה ואותביה בשימשא וכיון דרפי איקליף? התם כי רפי איקליף בידא, הכא אע"ג דרפי לא מקליף אלא בסכינא, אמר אביי תרנגולא דאגמא חד משמונה ספיקות הוא והיינו מרדו. *אמר רב פפא תרנגולא דאגמא אסירא תרנגולתא דאגמא שריא וסימניך *עמוני ולא עמונית, דרש מרימר תרנגולתא דאגמא אסירא חזיוה דדרסה ואכלה והיינו גירותא. אמר רב שבור אנדרפטא שרי פירוז אנדרפטא אסור, וסימניך פירוז רשיעא, אמר רב הונא בוניא שרי פרוא אסיר וסימניך *פרואה אמגושא. אמר רב פפא מרדו זגיד ואביל שרי, סגיד ואביל אסור וסימניך °לא תשתחוה לאל אחר. אמר שמואל שתיא חמרא אסירא וסימניך *שתויי יין פסולין לעבודה ואמר שמואל מוגא חמרא אסירא

בת

רש"י

פוסלין מי חטאת · אם שתו מהן מפני שאין מוללין אלא מגביהין פיהן לאחר שקולטות את המים והמים טפלים מפיהם והרי הן כמי שנעשת בהם מלאכה דקי"ל במסכת גיטין (דף נג.) שהמלאכה פוסלתן: חוץ מן היונה מפני שמוללת · ובאלו הגותרים לא נעשה מלאכה: ואם איתא · דתסיל מין יונה הוא: תסיל מולץ ומקיא · ואפילו הכי מין יונה הוא דהא מולץ ושאר עופות אין מוללין אלא שואבין בחרטום התחתון וכיון דתסיל מקיא פוסל מפני הקיאה המעורבת והוה ליה כרוק בעלמא אי נמי משום מלאכה: כופשני · טורין בלשון ארמי: צוייני · על שם מקומן: אזוב יון · וכל אלו מין אזוב הן אלא שיש להן שם לווי אלמא שם לווי פסול והאי מקשה סבר דצוייני שם לווי הוא ולא על שם מקומן: כל שנשתנה שמו קודם מתן תורה · כגון אזוב ובאתה תורה והקפידה כגון אזוב שהזכירתו תורה בכמה מקומות ולא נשמע לנו מקרא לכתוב אזוב בשם לווי שמע מינה קפידא הוא: כופשני · לשון של תורים: הני כרזי · חגבין: דבי חלפי · אורטאו"ש: דבי כרבא · כרוב: ומלקינן עלייהו משום שרץ העוף · דלאו ספק נינהו אלא ודאי טמאין: צרדא · ברדא: בר מיניה · מבלעדיו כלומר סור מעליו: חובא וחוגא הרטגא וסוגא כוחילא תושלמי: והני קורקבנן נקלף בסכינא · ושאר שלשת הסימנין מבוררים בהן ומספקא לן אי קילוף הוא הרי יש להן ארבעה סימנין ויצאו מספק כל עופות טמאין, ואי לאו קילוף הוא אין כאן אלא שלשה ובספק שאר עופות טמאין שיש להם שלשה סימנין: דלא הוה מיקלף קורקבניה · אלמא עוף טהור נמי זימנין דקשה לקלפו: עמוני ולא עמונית · הלכה רווחת בישראל דכתיב (דברים כג) על דבר אשר לא קדמו אתכם ואין דרכה של אשה לקדם: חזיוה דדרסה ואכלה · ראוה חכמים שדורסת ואוכלת והיינו גירותא דאמרי' לקמן בפ' כל הבשר (דף קט:) אסר לן גירותא, שרא לן ליבא דטורא שטעמו כטעמו ומתוך שאין אנו בקיאין בהם נראה לי דעוף הבא לפנינו יש לומר שמא ידרוס דהא הך תרנגולתא דאגמא היו מחזיקין בטהורה ולאחר זמן ראוה שדורסת ואין עוף נאכל לנו אלא במסורת עוף שמסרו לנו אבותינו בטהור, ושלא מסרו לנו יש לחוש, ובמסורת יש לנו לסמוך כדאמר לקמן (דף סג:) שעוף טהור נאכל במסורת: שבור אנדרפטא · שם העוף: פירוז רשיעא · שם אדם שהיה מוחק רשע בעיניהם: מרדו זגיד ואכיל · שם עוף אחד וכן טלס שם עופות הן: *פרואה אמגושא · שם מכשף והוא עשה לשכת בית הפרוה במסכת יומא (דף לה.):

בת

תוספות

ברזי דבי חלפי · פי' בקונטרס דאיירי בחגבים ולא משמע כן דכולה שמעתין בעופות איירי ועוד אי בחגבים טמאים איירי פשיטא דלקי עלייהו משום שרץ העוף אלא בעופות קטנים מאד איירי ושורצין על הארץ וקמשמע לן דמטעם שרץ העוף אסירי דלא מיקרו עוף ולא משום דמחסרי סימן טהרה: מאי ספקייהו עופות טהורין קורקבנן נקלף וטמאין אין קורקבנן נקלף והני קורקבנן נקלף בסכינא · פי' בקונט' ובאלו ג' הסימנים מבוררים בהן ומספקא לן אי קילוף הוא הרי יש לו ד' סימני טהרה ויצאו מספק כל עופות הטמאין ואי לאו קילוף הוא אין כאן אלא ג' ובספק שאר עופות טמאין הן שיש להן ג' סימנין ויש לדקדק מתוך כך דג' סימנין של טהרה של י"ט עופות הייט אצבע יתירה וזפק ואינו דורס ואי אפשר לומר בענין אחר דאי אמרינן קורקבנו נקלף הוא בי"ט עופות והכא כגון דאיכא להנך ספקות ב' סימני טהרה והאי דנקלף בסכין והשתא אם אחד מאותן ב' סימנין הייט ההיא דליתיה אלא או בפרס או בעזניה אפי' לא יחשב קילוף ליכא למיחש למידי דפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ואלו יש להם שנים ותשעה עשר עופות ועורב אין להם סימן אחד ואם אותן ב' סימנין הן מהנך דהדרי בכולהו א"כ כשיחשוב קילוף נמי דילמא מתשעה עשר עופות נינהו ולא מסתברא למימר דיודעים היו שאינם מתשעה עשר עופות אלא שהיו מסופקין בעורב הלכך אם הקילוף קילוף ילאו מידי עורב ואי לאו יש לספק בעורב אי נמי סימן אחד יש להם עם זה הקילוף ויודעים היו שאין מין עורב אלא שהיו מסופקין בפרס ועזניה והא דאמרינן בפרס ועזניה לא שכיחי ביישוב הייט אותם הידועים והמבוררים ובאלו היו מסתפקין לפי שדומין להם א) וכל זה דוחק וגם אין לפרש שיהיה להם סימן אחד עם זה והיו מסתפקין דאי קרקבנו נקלף שמא עורב הוא שיש לו שני סימני טהרה ואם אין קרקבנו נקלף אז ליכא לספוקי אלא או בפרס או בעזניה ושרו משום דלא שכיחי ביישוב דאין הלשון משמע כן מדקאמר עופות טהורים קורקבנן נקלף משמע דאי קרקבנו נקלף טהור הא לאו הכי אסור לכך נראה כפירוש הקונטרס ויש להתיר ב) כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו דפרס ועזניה אין להם אלא סימן אחד ועורב ושאר עופות אין קורקבנן נקלף וגם (רבי חיים) ג) [רבינו חננאל] פירש גבי עוף הבא בסימן אחד טהור קבלה בידינו מאבותינו שזה הסימן קורקבנו נקלף משמע שר"ל דההוא דלא משכחת אלא או בפרס או בעזניה זהו קורקבנו נקלף אע"פ שפי' ר"ח לעיל גבי תלתא הדרי בכולהו עשרים מהם ג' ג' עורב יש לו שנים ופרס ועזניה יש להן אחד נשר אין לו כלל כגון שיש באלו עשרים זפק וקרקבן נקלף ואצבע יתירה אבל דורסין ואוכלין והעורב יש לו שנים מאלו ג' הנזכרים למעלה ופרס ועזניה אחד מהם יש לו אחד מאלו הג' ד) והאחר אינו מאלו הג' כלל לא זפק ולא אצבע יתירה ולא קרקבן נקלף אבל אינו דורס והוה אמינא נלמוד מזה לעוף הבא בסימן האחד שהוא טמא לפיכך כתיב נשר ה) עכ"ל כל זה לא כתב אלא לסימן בעלמא ולא היה סבור שכך הוא האמת אלא כמו שפי' שקרקבן נקלף הייט ההוא דלא הדר בכולהו ולפי מה שפירשתי שיש להתיר כל עוף שקרקבנו נקלף וסימן אחד עמו א"כ אותו עוף שקורין קוג"א בלע"ז עוף טהור הוא שהרי קרקבנו נקלף ויש לו אצבע יתירה אבל אין לו זפק וזה תימה דמסתברא שהוא כוס או ינשוף שהרי יש לו לסתות כאדם ואמרינן בפרק המפלת (נדה דף כג.) דקריא וקיפופא יש להם לסתות כאדם והיה נראה מתוך כך לומר דזפק הוא סימן הרביעי דלא משכחת אלא או בפרס או בעזניה ואותו עוף שקורין קוו"ץ דדומה לכוס וינשוף שהן מתשעה עשר עופות שמא אינו דורס ויש לו עמה ג' סימני טהרה ולפי זה אין סברא לומר דאותו עוף שאנו קורין קורבי"ל בלע"ז שיהא זה עורב דהא יש לו זפק ואצבע יתירה ונמצא דמשכחת להו כולהו סימני טהרה בשאר עופות ועורב בלא פרס ועזניה אלא עוף טהור יהיה ומיהו יש ליישב ההיא דנדה דהכי קאמר ואף ר"מ לא אמר אלא בקריא וקיפופא כלומר או כיוצא בהם אף בשאר עוף שאינו קריא וקיפופא ואפשר דאותו קוו"ץ טהור הוא או שמא מין עורב הוא אם יתברר לנו שאינו דורס ואותו קורבי"ל לא יהיה מין עורב ומיהו לעיל פירשתי דעורב אינו דורס והמדקדק יכול להבין אותו ותן לחכם ויחכם עוד: תרנגולתא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא · אין לפרש שהנקבה מותרת והזכר אסור דכל היוצא מן הטהור טהור אלא שני מינים הם הקרואים כך, ובין בזה ובין בזה הזכר והנקבה שוין: חזיוה רבנן דדרסה ואכלה · מתחלה היו סבורים דלא דרסה ואכלה ובהאי סימנא לחודיה היו אוכלים אותו, דלא חיישינן לפרס ועזניה, דלא שכיחי ביישוב או קים ליה בגויה דלאו ממין פרס ועזניה הוא:

הא

עין משפט נר מצוה

רנו א מיי' פ"ט מהלכות פרה אדומה הלכה יב סמג עשין רלג:

רנז ב מיי' פ"א מהל' פרה הלכה ה:

רנח ג ד מיי' פ"א מהלכות מאכלות אסורות הלכה יח סמג עשין סב טוש"ע י"ד סי' פב סעיף ג:

מבנה (ע"ז סג.)

◇ מימרות של ר' יהודה בדינין כשרות בעלי חיים

[מפירוש הרמב"ם דסוף נגעים יראה שהוא שם מקום או מדינה והערוך ערך כחל ג' פי' שהוא אזוב שיש בו נקב כמו כוחל]

שיטה מקובצת

א) לפי שדומין להם בכל זה דוחק: ב) ויש להתיר מתוך כך כל עוף: ג) תם רבינו חננאל פי' גבי עוף הבא: ד) יש לו אחד מאלו השלשה והאחר אין לו מאלו הג' כלל: ה) לפיכך כתיב נשר ע"כ הר"ר:

מבנה

△ דבני שמואל בדינין כשרות עופות שונות

[סנהדרין כב:]

[נ"ל עפס]

מסורת הש"ס

תורה אור

[סוכה יג: פרה פי"א מ"ז נגעים פי"ד משנה ו]

[גי' הערוך דבי כרדי ע"ש ערך כר יב]

[לקמן סד.]

נדה כ:

[יבמות סג: וש"נ]

רבינו גרשום

פוסלין במי חטאת כו' כלומר אם שתו מהם פוסלין משום מים שאובין מפני שדרכן כששותין מקיאין: חוץ מן היונה מפני שהיא מוצצת · כשהיא שותה ואינה מקיאה ואם איתה ליתני חוץ מן היונה כו' כלו' ואם איתה דתסיל דמיא ליונה ליתני חוץ מן היונה ותסיל: כופשני דצוציני כשרה סי' הכי שמיהו אזוב כוחלי פירש ולא כל אזוב שיש לו שם לוי כלומר הכא נמי כיון שיש לו שם לוי כופשני דצוציני ליהוי פסולים כראוי (גרסי') דבי חילופי כו' כלומר דדיירי בבתי חילפי שקורין אורטיש בלע"ז: דביני כורבי [illegible]: ברדא אסיר וסימני' בר מיניה א) כלומר ב' דברדא וסימניך פרווה אמגושא כו' במס' יומא לשכת בית הפרוה א' היא פרוה אמגושא שמכשף עשאה: מרדו (מותר שרי) [זגיד ואכל כך] שמו של עוף: סגיד ואכיל אסור (עוף):

א) מלא דנ"ל כלומר בר מיניה דברדא אסור לאוכלו.